

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A

DIPHUMANTSHO, MEKITLANE E SA TIISWANG

LE MATLOTLO A SA TIISWANG

(GRAP 19)

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho tswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) a Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Diqotso tsa IPSAS tsa Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets) di hlahisitswe botjha Maamong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetswa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo. Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang

Ditemana

Selelekela	
Sepheo	.01
Kakaretso	.02 - .16
Menyetla ya kahisano	.07 - .11
Tse ding tse sa kenyetletswang kakaretsong ya Maemo	.12 - .16
Ditlhaloso	.17 - .20
Diphumantsho le mekitlane e meng	.18
Dikamano pakeng tsa diphumantsho le mekitlane e sa tiiswang	.19 - .20
Kananelo	.21 - .42
Diphumantsho	.21 - .33
Tlamo ya jwale	.22 - .23
Ketsahalo e fetileng	.24 - .29
Mehlodi e ka sebediswang e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng	.30 - .31
Tekanyo ya tshepo ya boitlamo	.32 - .33
Mekitlane e sa tiiswang	.34 - .37
Matlotlo a sa tiiswang	.38 - .42
Tekanyo	.43 - .59
Tekanyo e lokileng ka ho fetisisa	.43 - .48
Kotsi le disanetefatswang	.49 - .51
Boleng ba jwale	.52 - .54
Diketsahalo tsa kamoso	.55 - .57
Dithekiso tsa matlotlo tse lebelletsweng	.58 - .59
Ditefo tsa kgutlisetso	.60 - .65
Diphetoho ho diphumantsho	.66 - .67
Tshebediso ya diphumantsho	.68 - .69
Phethahatso ya melawana ya kananelo le tekanyo	.70 - .93
Dikgaello tsa kamoso tsa tshebetso	.70 - .72
Dikonteraka tse fupereng mathata	.73 - .77

GRAP 19

Kahobotjha	.78 - .93
Thekiso kapa phetiso ya kgwebo	.87 - .89
Diphumantsho tsa kahobotjha	.90 - .93
Ditshepiso tsa tjehelete le boitlamo ba kadimo	.94 - .97
Ditsebahatso	.98 - .111
Diphumantsho tsa nakwana	.112 - .113
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.112
Ditokiso ho Maemo a GRAP	.113
Letsatsi le qalang	.114 - .115
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.114
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.115
Kgulo ya Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (2007)	.116
Sehlomathiso sa A - Ditheibole: Diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang, matlotlo a sa tiiswang le ditefo tsa kgutlisetso	
Sehlomathiso sa B - Moralo wa diqeto	
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Mphalane 2002)	

DIPHUMANTSHO, MEKITLANE E SA TIISWANG LE MATLOTLO A SA TIISWANG

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Phupu 2007. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Dintlafatso (Improvements) tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakola 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 21 Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets)
 - GRAP 26 Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets)
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
- Ka ditokiso tse latetseng kamora ntlafatso ya GRAP 100 Dikgwebo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2013.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)

Kopi e tshwauweng ya dintlafatso tse entsweng ho GRAP 19 e le karolo ya porojeke ya Dintlhafatso (2013) le ditokiso tse latetseng ho GRAP 105, 106 le 107 e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);

- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tseo tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a bontshitswe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .116. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selelekeleng sa sehlopathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlopathiso. Maemo ana a lokela ho utlwiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selelekela sa Maemo a GRAP, Selelekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa mmoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Sepeho sa Maemo ana ke ho hlalosa diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang le matlotlo a sa tiiswang, ho hlwaya maemo ao ho ona diphumantsho di lokelang ho ananelwa, ka moo di a ka lekanngwang ka teng le ditsebahatso tse lokelang ho etswa ka ona. Maemo hape a hloka hore lesedi le itseng le tsebahatswe ka mekitlane e sa tiiswang le matlotlo a sa tiiswang ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjhelete ho nolofaletsisa basebedisi ho utlwisisa sebopeho, nako le bokalo ba lona.

Kakaretso

- .02 Setheo se hlophisang le ho tlaleha dipehelo tsa tjhelete tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana ho tlaleha diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang le matlotlo a sa tiiswang, ntle le:**

- (a) diphumatsho le mekitlane e sa tiiswang e hlahang ho menyetla ya kahisano e nehwang ke setheo eo bakeng sa yona se sa fumaneng tshepiso e batlang e lekana le boleng ba dithoto le ditshebeletso tse nehwang ka ho otloloha ho tswa ho baamohedi ba menyetla eo, e le pusetso bakeng sa yona;**
- (b) tse hlahang ka lebaka la dikonteraka tsa phethahatso, e seng moo konteraka e fuperang mathata ho latela temana ya .02(a); le**
- (c) tse akaretswang ke Maemo a mang a GRAP.**

- .03 Maemo ana a sebetsa ho:

- (a) diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang le matlotlo a sa tiiswang a monehi wa inshorentshe (eo, bakeng sa Maemo ana, haholoholo a sebetsang ka mesebetsi ya inshorentshe), ntle le a hlahang ho ditlamo tsa konteraka tsa hae le ditokelo tlasa dikonteraka tsa inshorentshe tse akaretswang ke Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete a Dikonteraka tsa Inshorentshe (Insurance Contracts); le
- (b) phumantsho ya kahobotjha (ho kenyelletswa dikgwebo tse rekisitsweng). Maamong a mang, kahobotjha e ka fihlella tlhaloso ya dikgwebo tse rekisitsweng. Tataiso ya ho tsebahatsa lesedi ka dikgwebo tse rekisitsweng e fumanwa Maamong ana a GRAP a Dikgwebo tse Rekisitsweng.

- .04 Setheo le ha e ka ba sefe, seo e seng monehi wa inshorentshe, se fanang ka dikonteraka tsa tiiso ya tjhelete qalong se ananela, se lekanye le/kapa ho tsebahatsa ditiiso tse jwalo ho latela Maemo ana. Dikonterakeng tsa tiiso ya tjhelete, setheo hape se sebedisa ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete tsa amang kgulo ya kananelo le tsebahatso.

- .05 Setheo, seo e seng monehi wa inshorentshe, se fanang ka ditiiso tse ding, tse kang tiiso ya tshebetso, hape di sebedisa ditlhoko tsa kananelo, tekanyo le tsebahatso

tša Maemo ana ditiisong tseo.

- .06 Maemo ana a sebetsa ho diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang le matlotlo a sa tiiswang a hlahang ho ditshepiso tša kadimo. Se theo qalong se ananela, se lekanye mme/kapa se tsebahatse ditshepiso tša kadimo ho latela Maemo ana.

Menyetla ya kahisano

- .07 Bakeng sa Maemo ana "menyetla ya kahisano" ke dithoto, ditshebeletso le menyetla e meng e nehwang ho latella merero ya leano la kahisano la mmuso. Menyetla ena e ka kenyelletsa:
- (a) phumantsho ya ditshebeletso tša bophelo bo botle, thuto, bodulo, tsamaiso le tse ding tša kahisano ho baahi. Ntlheng tse ngata, ha ho hlokehe hore bajalefa ba ditshebeletso tsena ba lefe letho le lekanang le boleng ba ditshebeletso tsena;
 - (b) tefo ya menyetla e lebiswang ho malapa, maqheku, ba sa sebetseng, makaubere le ba bang. Ke hore, mmuso ntlheng tsohle, o ka fana ka tshetso ya tjhelete ho batho ka bong le dihlopha hara baahi hore ba fumane ditshebeletso ho fihlella ditlhoko tša bona tse itseng, kapa ho eketsa meputso ya bona.
- .08 Ntlheng tse ngata, ditlamo tša ho fana ka menyetla ya kahisano di hlaha e ka lebaka la boitlamo ba mmuso ba ho kenela mesebetsi e itseng ka ho tswella nakong e telele e le ho fana ka dithoto kapa ditshebeletso tse itseng setjhabeng. Tlhoko ya, ekasitana le sebopeho le phaello ya, dithoto le ditshebeletso ho fihlella ditlamo tša leano la kahisano e tla atisa ho itshetleha ho maemo a fapaneng a dipalopalo le kahisano a boima ho a lepa. Menyetla ena ka kakaretso e wela ho tlhophisi ya "tshireletso ya kahisano", "thuto" kapa "bophelo bo botle" tlasa moralo wa Dipalopalo tša Mmuso tša Tjhelete (Government Finance Statistics) tša Letlole la Matjhaba la Tjhelete (International Monetary Fund) mme e atisa ho hloka tshekatsheko ya bonohe ba tša ditjhelete ho fumana bokalo ba melato e hlahang mabapi le yona.
- .09 Hore phumantsho kapa ho hloka tiiso ho hlahang ka lebaka la monyetla wa kahisano e se kenngwe kakaretsong ya Maemo ana, setheo se fanang ka monyetla se ke ke sa fumana tshepiso e ka batla e lekana le boleng ba dithoto kapa ditshebeletso tse fuweng, ka ho otloloha ho tswa ho baamohedi ba menyetla. Ho se kenyelletswe hona ho tla akaretsa maemo ao ho ona tefiso e bang teng mabapi le monyetla, empa ha ho na kamano e otlolohileng pakeng tša tefiso eo le monyetla o fumanweng. Ho se kenyelletswe ha diphumantsho tsena le mekitlane ena e sa tiiswang kakaretsong ya Maemo ana ho bontshla tjhebo ya Lekgotla ya hore bobedi phumano ya seo e leng moko wa "ketsahalo e tlamang" le tekanyo ya molato di hloka tshepiso pele Maemo a sisintsweng a ka tsebahatswa. Mohlala, Lekgotla le a hlokomela hore ho na le ditjhebo tse fapaneng ka hore na ketsahalo e tlamang e etsahala ha motho a fihlella ditekanyetso tša ho tshwaneleha bakeng sa menyetla, kapa nakong e pejana ho moo. Jwalo feela, ho na le maikutlo a fapaneng ka hore na bokalo ba tlamo le ha e ka ba efe a bontsha tekanyo ya ho tshwaneleha kapa nako ya jwale kapa

boleng ba jwale ba menyetla yohle e lebelletsweng e fumanweng ka thuso ya bonohe ba tsa ditjhelete.

- .10 Ha setheo se kgetha ho amohela diphumantsho bakeng sa ditlamo tse jwalo, setheo se tsebahatsa motheo oo ka ona diphumantsho di amohetsweng le ditekanyo di ananetsweng. Setheo hape se etsa ditsebahatso ho latela ditlhoko tsa Maemo ana mabapi le diphumantsho tseo. Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetohe tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso, a fana ka tataiso ya ho sebetsana le ditaba tse sa sebetweng ka ho toba ke Maemo a mang a GRAP. Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetohe tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso hape a kenyelletsa ditlhoko tse amang ho kgetha le ho tsebahatsa leano la tshupatlotlo.

- .11 Dinako tse ding, menyetla ya kahisano e ka hlahisa melato eo bakeng sa yona:

- (a) pelaelo e leng e nyane kapa e leng siyo mabapi le bokalo: le
- (b) nako ya tlamo ha ho na pelaelo ka yona.

Ka lebaka leo, tsena ho ka etsahala di sa fihlelle tlhaloso ya phumantsho Maemong ana. Moo melato e jwalo ya menyetla ya kahisano e leng teng, e a amohelwa moo e fihlellang ditekanyetso tsa kananelo jwalo ka melato (sheba le ho temana ya .18). Mohlala e ka ba seamohelwang bakeng sa bokalo bo kolotwang ho bajalefa ba jwale mabapi le maqheku, kapa dipenshene tsa ba sa itekanelang tse amohetsweng hore di ka lefuwa, ho kgema le diphumantsho tsa konteraka kapa molao.

Tse ding tse sa kenyelletswang kakaretsong ya Maemo

- .12 Maemo ana ha a sebetso ho dikonteraka tsa phethahatso ntle le ha e le tse fupereng mathata. Dikonteraka tsa ho fana ka menyetla ya kahisano tse kenetsweng ka tebello ya hore setheo se ke ke sa fumana tshepiso e batlang e lekana le boleng ba dithoto kapa ditshebeletso tse fuweng ka ho otloloha bakeng sa tshepiso eo ho tswa ho baamohedi ba menyetla eo ha di kenyelletswe kakaretsong ya Maemo ana.
- .13 Ha Maemo a mang a GRAP a sebetsa ka mofuta o boletsweng wa phumantsho, mokitlane o sa tiiswang kapa letlotlo le sa tiiswang, setheo se sebedisa Maemo ao bakeng sa Maemo ana. Mefuta e meng ya diphumantsho ho buuwa ka yona Maemo a GRAP a:
- (a) dikonteraka tsa kaho (bona Maemo a GRAP a Dikonteraka tsa Kaho (Construction Contracts));
 - (b) lekgetho la lekeno (sheba Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo (International Accounting Standards) a Lekgetho la Lekenno (Income Taxes))
 - (c) dilisi (bona Maemo a GRAP a Dilisi (Leases)), le ha ho le jwalo, ka ha Maemo a GRAP a Dilisi a sa fupera ditlhoko tse tobileng tsa ho sebetsa ka dilisi tsa tshebetso tse nang le mathata, Maemo ana a a sebetsa maemong ao;

- (d) menyetla ya basebeletsi (sheba Maemo a GRAP a Menyetla ya Basebeletsi (Employee Benefits)); le
 - (e) dikonteraka tsa inshorentshe (sheba Maemo a Matjhaba a Tlaleho ka Tjhelete a Dikonteraka tsa Inshorentshe).
- .14 Ditjhelete tse ding tse tshwarwang jwalo ka diphumantsho di ka amana le kananelo ya lekeno, mohlala, moo setheo se nehalanang ka ditshepiso phapanyetsanong ka tefo. Maemo ana ha a kene ho kananelo ya lekeno. Maemo a GRAP a Lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng (Revenue from Exchange Transactions), a hlwaya maemo ao ho ona lekeno la diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng le ananelwang mme a fana ka tataiso e bonahalang ka tshebediso ya ditekanyetso tsa kananelo. Maemo ana ha a felole ditlhoko tsa Maemo a GRAP a lekeno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng
- .15 Maemo ana a hlalosa diphumantsho ka hore ke mekitlane ya nako kapa bokalo bo sa tiiswang. Lereho "phumantsho" le lona le ka sebediswa moeelong wa dintlha tse kang phokotso ya boleng, bofokodi ba matlotlo le dikoloto tse ka shwang, tseo e leng diphetolo tsa bokalo ba nnete ba matlotlo mme ha ho buuwe ka tsona Maamong ana.
- .16 Maemo a mang a GRAP a totobatsa hore na ditshenyehelo di nkwa jwalo ka matlotlo kapa tshebediso ya tjhelete. Dintlha tsena ha ho buuwe ka tsona Maamong ana. Ka lebaka leo, Maemo and ha a hanele kapa ho hloka hore ditjeho tse ananetsweng di nkwe e le thuso ya motheo ha phumantsho e etswa.

Ditlhaloso

- .17 ***Mareo a latelang a sebediswa Maamong ana ka meelelo e boletsweng:***

Tlamo ya tlwaetso ke tlamo e tswang ho mesebetsi ya setho moo:

- (a) ***ka ho latela mokgwa wa tshebetso wa nako e fetileng, leano le phatlaladitsweng kapa pehelo ya jwale e tobileng ka ho kgotsofatsang, setheo se bontshitse ba bang hore se tla amohela boikarabelo bo itseng; mme***
- (b) ***ka lebaka leo, setheo se bakile hore batho bao ba bang ba lebele hore setheo se tla phethahatsa boikarabelo boo.***

Letlotlo le sa tiiswang ke letlotlo le ka bang teng ka lebaka la diketsahalo tsa nako e fetileng, le leo ho ba teng ha lona ho tla tiiswang feela ke ho etsahala kapa ho se etsahale ha diketsahalo tse ka fetang bonngwe tse sa tiiswang tsa kamoso le tse seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo.

Mokitlane o sa tiiswang ke:

- (a) ***boikarabelo bo ka bang teng bo bakwang ke diketsahalo tsa nako e fetileng mme le ho ba teng ha bona ho tla tiiswang feela ha ho etsahala kapa ho sa etsahale ha ketsahalo e le nngwe kapa ho feta ya kamoso e sa tiiswang e seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo;***

(b) *tlamo ya jwale e bakwang ke diketsahalo tsa nako e fetileng empa e sa ananelwe hobane:*

(i) *ho ka nna ha se etsahale hore phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka hlokeha ho phethahatsa tlamo eo; kapa*

(ii) *bokalo ba tlamo ha bo kgone ho lekanngwa ka tshepo e kgotsofatsang.*

Dikonteraka tsa phethahatso ke dikonteraka tseo tlasa tsona ho seng setheo se entseng boitlamo ba sona kapa ditheo ka bobedi di entse boitlamo ba tsona le hoja e se ka ho phethahala empa ka ho lekana.

konteraka ya tshepiso ya tijelete ke konteraka e hlokanngwa monei wa yona hore a etse ditefo tse iseng ho kgutlisetsa mong bakeng sa tahlehelo e bileng teng hobane molefi ya itseng a hlolehile ho lefa ha a tshwanetse ho latela dipehelo tsa pele kapa tse fetotsweng tsa ditho tsa mokitlane.

Tlamo ya mola ke tlamo e hlahang ho:

(a) *konteraka (ho latela dipehelo tsa yona tse totobetseng kapa tse ka fumanwang ho yona);*

(b) *melao; kapa*

(c) *tshebetso e nngwe ya molao.*

Dikoloto ke ditlamo tsa jwale tsa setheo tse hlahang ho diketsahalo tse fetileng, tseo tefo ya tsona e lebelletsweng hore e tla latelwa ke phallo e tswang ho setheo ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla o lebelletsweng.

Tshepiso ya kadimo ke tshepiso e tiileng ya ho fana ka kherediti tlasa dipehelo le maemo a boletsweng pele.

Botsamaisi bo kenya batho ba jarang boikarabelo ba meralo, tsamaiso le taolo ya mesebetsi ya setheo, ho kenvelletswa ba tshwereng taolo ya setheo ho latela molao, neng kapa neng ha ba hlokwa ho etsa mesebetsi e iwalo.

Ketsahalo ya tlamo ke ketsahalo e bakang tlamo ya molao kapa ya tlwaetso eo phello ya yona setheong e leng hore se se be le mokgwa o mong wa ho phethahatsa tlamo eo.

Konteraka e nang le mathata ke konteraka ya thekisetsano ya matlotlo kapa ditshebeletso eo ho yona ditjeho tse sa kgoneng ho qojwa tsa ho fihlella ditlamo tlasa konteraka di fetang menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka fumanwang tlasa yona.

Phumantsho ke mokitlane oo nako le bokalo ba ona bo sa tiiswang.

Kahobotjha ke lenaneo le hlophisitsweng le le laolwang ke botsamaisi, mme le fetola e le ka nnete:

(a) *kakaretso ya mesebetsi ya setheo; kapa*

(b) mokgwa oo ka ona mesebetsi eo e phethahatswang.

Mareo a hlalositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang.

Diphumantsho le mekitlane e meng

.18 Diphumantsho di ka fapanngwa le mekitlane e meng e kang dilefuwang le dipokello hobane ho na le ho se netefatswe ka nako kapa bokalo ba ditshenyehelo tse hlokwa tsa nako e tlang tsa ho lefa. Ka kganyetso:

- (a) dilefuwang ke mekitlane e lefuwang bakeng sa dithoto kapa ditshebeletso tse amohetsweng kapa tse fepetsweng mme di se di ntsheditswe bopaki ba tsamaiso kapa di amohetswe ho tswa ho mofepedi (mme di kenyelletsa ditefo mabapi le menyetla ya kahisano moo ditumellano tse ikgethileng); le
- (b) dipokello le mekitlane ya ho lefella dithoto kapa ditshebeletso tse seng di fumanwe kapa di fepetswe empa di so lefella, ho so ntshwe bopaki ba theko kapa ho so beng le tumellano le mofepedi ka tsona, ho kenyelletswa le bokalo bo lokelang ho lefuwa ho basebeletsi (mohlala, bokalo bo amang tefo ya matsatsi a phomolo a pokellong); Le hoja ka nako tse ding ho hlokeha ho lekanya bokalo kapa nako ya dipokello, ho se kgolwe ka kakaretso ho ka tlase ho diphumantsho;

Dipokello di atisa ho tlalehwa e le karolo ya dilefuwang, ha ka ho le leng diphumantsho di tlalehelwa ka thoko.

Dikamano pakeng tsa diphumantsho le mekitlane e sa tiiswang

.19 Ka kakaretso, diphumantsho tsohle ha di a tiiswa hobane ha di na nako kapa bokalo bo tiileng. Le ha ho le jwalo, kahara Maemo ana lereho "ho hloka tiiso" le sebediswa bakeng sa mekitlane le matlotlo a sa ananelwang hobane boteng ba ona bo tla tiiswa feela ka ho etsahala kapa ho se etsahale ha ketsahalo kapa ho feta e le nngwe e sa tiiswang ya kamoso e seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo. Ho feta moo, lereho "mekitlane o sa tiiswang" le sebediswa bakeng sa mekitlane e sa fihlelleng ditekanyetso tsa kananelo.

.20 Maemo ana a fapanya tse latelang:

- (a) diphumantsho — tse ananelwang ka hore ke mekitlane (ho nkwa hore tekanyo ya tshepo e ka etswa) hobane ke ditlamo tsa jwale mme ho ka etsahala hore ho be le phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefella ditlamo; mme
- (b) mekitlane e sa tiiswang — e sa ananelwang ka hore ke mekitlane hobane e:
 - (i) ka ba ditlamo tse ka bang teng, ka ha ho tlamehile ho tiiswe hore setheo se na le tlamo ya jwalo e ka isang ho phalo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng; kapa

- (ii) ditlamo tsa jwale tse sa fihlelleng ditekanyetso tsa kananelo Maemong ana (hobane ho ka etsahala ho be le phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefella tlamo, kapa tekanyo ya tshepo e kgotsofatsang ya bokalo ba tlamo ha e kgone ho etswa).

Kananelo

Diphumantsho

.21 Phumantsho e tla ananelwa ha:

- (a) *setheo se na le tlamo ya jwale (ya molao kapa ya tlwaetso) ka lebaka la ketsahalo e fetileng;*
- (b) *ho ka etsahala hore e be phallo e tswang ye mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefella tlamo; mme*
- (c) *tekanyo ya tshepo e ka etswa ya bokalo ba tlamo.*

Haeba maemo ana a sa fihlellwe, ha ho phumantsho e tla ananelwa.

Tlamo ya jwale

.22 Maemong a itseng a sa tlwaelehang, ha ho a totobala hore na e ka ba ho na le tlamo ya jwale. Maemong ana, ketsahalo e bileng teng e nkuwa e le e bakang tlamo ya jwalo ha eba, ho elwa hloko bopaki bohle bo fumanehang, ho ka etsahala hore tlamo ya jwale e be teng letsatsing la tlaleho.

- .23 Maemong a ka bang a nako tsohle, ho tla totobala hore na ketsahalo e bileng teng e bakile tlamo ya jwale. Maemong a mang, mohlala, maemo a nyewe, ho ka ba le ngangisano ka hore diketsahalo tse ding di etsahetse kapa diketsahalo tseo di bakile tlamo ya jwale. Maemong a jwalo, setheo se hlalosa hore boitlamo ba jwale bo teng ka letsatsi la tlaleho ka ho sheba bopaki bohle bo fumanehang, ho kenyelletswa, maikutlo a ditsebi. Bopaki bo shejuweng bo kenyelletsa bopaki le ha e ka ba bofe bo eketsehileng bo tswang ho diketsahalo tsa kamora letsatsi la tlaleho. Hodima bopaki bo jwalo:

- (a) moo ho ka etsahalang hore boitlamo ba jwale bo be teng ka letsatsi la tlaleho, setheo se tla ananela phumantsho (haeba ditekanyetso tsa kananelo di fihlellwa); le
- (b) moo ho ka etsahalang hore ho be le boitlamo ba jwale bo ka bang teng ka letsatsi la tlaleho, setheo se tlaleha mokitlane o sa tiiswang, ntle le ha phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e sa le lerotho (sheba temana ya .101).

Ketsahalo e fetileng

- .24 Ketsahalo e fetileng e bakang boitlamo ba jwale e bitswa ketsahalo ya boitlamo.

Hore ketsahalo e tle e be ketsahalo ya boitlamo, ho a hlokahala hore setheo se se be le mokgwa o mong o bonahalang wa ho lefa boitlamo o bakilweng ke ketsahalo eo. Sena se etsahala feela:

- (a) ha tefo ya boitlamo e ka qobellwa ka molao; kapa
- (b) maamong a boitlamo ba tlwaetso, moo ketsahalo (e ka gang ketso ya setheo) e bakang tebello e utlwahalang ho ditho tse ding hore setheo se tla phethahatsa boitlamo ba sona.

- .25 Dipehelo tsa tjhelete di sebetsana le boemo ba tjhelete ba setheo qetellong ya nako ya tlaleha e seng boemo boka bang teng nakong e tlang. Ka hoo, ha ho phumantsho e ananelwang bakeng sa ditjeho tse hlohang ho ba teng ho tswela pele ka mesebetsi e tswelang ya setheo nakong e tlang. Mekitlane e leng yona feela e ananelwang pehelong ya setheo ya boemo ba tjhelete ke e leng teng nakong ya tlaleho.
- .26 Ke feela boitlamo boo bo tswang diketsahalang tse fetileng bo leng teng ka nnotshi papisong le diketso tsa setheo tsa kamoso (ke hore, diketsahalo tsa kamoso tsa sona) tse tsebahalang e le diphumantsho. Mehlala ya boitlamo bo jwalo ke dikotlo kapa ditjeho tsa ho hlwekisa tsa tshilafatso e seng molaong ya tikoloho tse lefiswang setheo ka molao ho setheo. Ka bobedi ba boitlamo bona bo tla lebisa ho phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng tefong ho sa natswe diketso tsa kamoso tsa setheo seo. Jwalo feela, setheo se tla ananela phumantsho bakeng sa ditjeho tsa ho fediswa ha tshebetso ya dihlolongwa tsa tshireletso kapa seteishene sa matla a nutleleya seo e leng sa mmuso hoo setheo se tlamehang ho lokisa tshenyo e seng e etsahetse (Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment), a sebetsana le dintlha, ho kenyelletswa le ditjeho tsa ho qhaqholla le pusetso ya sebaka, tse kenyelleditsweng ho ditjeho tsa letlotlo). Ka ho le leng, ka lebaka la ditlhoko tsa molao, kgatello e tswang ho ditho tsa baamehi kapa takatso ya ho bontsha boetapele kahara baahi, setheo se ka ikemisetša kapa sa hloka ho sebedisa tjhelete ho sebetsa ka mokgwa o itseng nakong e tlang. Mohlala e ka ba moo setheo se nkang qeto ya ho hokela difokotsatshwelo ho a mang a makoloi a sona kapa laboratori ya mmuso e hokela disebediswa tse hulang moya ho sireletsa basebeletsi ho hema mesi e kotsi ya dikgase tsa dikhemikalo. Ka hobane ditheo di kgona ho qoba ditshenyehelo tsa kamoso ka diketso tsa tsona tsa nako e tlang, mohlala, ka ho fetola mokgwa wa tsona wa tshebetso, ha di na tlamo ya jwale ya ditshenyehelo tseo tsa kamoso mme ha ho phumantsho e tla ananelwa ke hona.
- .27 Boitlamo ka nako tsohle bo kenya setheo se seng seo boitlamo bo tobisitsweng ho sona. Le ha ho le jwalo, ha ho hlokehe ho tseba boitsebiso ba setheo seo boitlamo bo lebisitsweng ho sona — ka nnete boitlamo bo ka lebiswa ho setjha ka bobatsi. Ka hobane boitlamo ka nako tsohle bo kenya maikemisetso ho setho se seng, ho totobetse hore qeto e etswang ke botsamaisi ba setheo kapa setheo se laolang ha e bake boitlamo ba tlwaetso ka letsatsi la tlaleho ntle le ha qeto e fetisitswe - pele ho letsatsi la tlaleho - ho ba angwang ke qeto eo ka mokgwa o tobileng ka ho lekana hore ho be le tebello ho bona ya hore setheo

se tla phethahatsa boikarabelo ba sona.

- .28 Ketsahalo e sa bakeng boitlamo hanghang e ka etsajwalo hamorao, ka lebaka la diphetoho tsa molao kapa ketsahalo (mohlala, polelo e tobileng e tobisitsweng ho setjhaba) ya setheo e baka boitlamo ba tlwaetso. Mohlala, ha tshenyo ya tikoloho e bakwa ke setheo ho ka etsahala ho sa be le tlamo ya ho busetsa maemo madulong. Le ha ho le jwalo, tshenyo e tla ba ketsahalo ya boitlamo ha molao o motjha o hloka hore tshenyo ya jwale e lokiswe kapa ha setheo se laolang kapa baahi ba amohela pontsheng boikarabelo ba ho lokisa tshenyo ka mokgwa o tla bakang boitlamo ba tlwaetso.
- .29 Moo ho so qetweng ka dintlha tsa molao o motjha o sisintsweng, boitlamo bo ba teng feela ha molao ho se ho tshwana ka nnete le ha le ha o se o phethahatswa ka moo o hlophisitsweng. Bakeng sa Maemo ana, boitlamo bo jwalo bo nkwa e le boitlamo ba molao. Diphapang tse teng maemong a potapotileng ho thonngwa ha molao hangata di etsa hore ho se kgonehe ho qolla ketsahalo e le nngwe e tla etsa hore ho kenngwa tshebetsong ha molao ho tshwane le ha o se o kene tshebetsong. Hangata ho ke ke ha kgoneha ho ba le bonnete bo phethahetseng ba ho kenngwa tshebetsong ha molao ho fihlela ho ba jwalo e le ka nnete.

Mehlodi e ka sebediswang e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng

- .30 Hore mokitlane o tshwanelehe bakeng sa kananelo ho tlamehile ho be le e seng feela boitlamo ba jwale empa hape le kgonahalo ya phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho lefa boitlamo boo. Bakeng sa Maemo ana, phallo e tswang ya mehlodi kapa ketsahalo e nngwe e nkwa e ka kgonahala haeba ho etsahala ha ketsahalo ho feta ho se etsahale ha yona, ke hore, kgonahalo ya hore ketsahalo e tla etsahala e feta kgonahalo ya hore e ke ke ya etsahala. Moo ho se nang kgonahalo ya hore tlamo ya jwalo e teng, setheo se tla tsebahatsa mokitlane o sa tiiswang, ntle le ha kgonahalo ya phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e sa le lerotho (sheba temana ya .101).
- .31 Moo ho nang le ditlamo tse tshwanang tse mmalwa (mohlala, boitlamo ba mmuso ba ho putsa batho ba amohetseng madi a sa hlwekang sepetleleng sa mmuso) kgonahalo ya hore phallo e tswang e tla hlokeha ha ho etswa ditefo e laolwa ke ho sheba boemo ba boitlamo ka kakaretso. Le hoja kgonahalo ya phallo e tswang bakeng sa ntlha e le nngwe e ka ba nyane, ho ntse ho ka etsahala hore phallo e tswang ya mehlodi e tla hlokeha ho lefa mokgahlelo wa ditlamo ka kakaretso. Haeba ho le jwalo, phumantsho e a ananelwa (haeba ditekanyetso tse ding tsa kananelo di fihlellwa).

Tekanyo ya tshepo ya boitlamo

- .32 Tshebediso ya ditekanyo ke karolo e bohlokwa ya tlhophiso ya dipehelo tsa tjehelete mme ha e nyenyefatse tshepo ya tsona. Hona ho hlile ke nnete ha ho shejwa diphumantsho, tseo ho latela sebopeliso sa tsona dile sa kgolweheng le

ho feta boholo ba matlotlo le mekitlane e meng. Ntle le ho maemo a sewelo haholo, setheo se tla kgona ho fumana diphetho tse fapaneng mme ka hoo se tla etsa ditekanyo tsa boitlamo ba tshepo e kgotsofatsang hore bo sebediswe kananelong ya phumantsho.

- .33 Maamong a sa tlwaelehang ka tsela e makatsang mo ho seng tekanyo ya tshepo e ka etswang, mokitlane o teng o ke keng wa ananelwa. Mokitlane oo o tsebahatswa ka hore ke mokitlane o sa tiiswang (sheba temana ya .101).

Mekitlane e sa tiiswang

.34 Setheo se ke ke sa ananela mokitlane o sa tiiswang.

- .35 Mokitlane o sa tiiswang o a ananelwa, jwalo ka ha ho laelwa ke temana ya .101, ntle le ha kgonahalo ya phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e sa le lerotho.

- .36 Moo setheo se nang le molato ka bomong kapa ka kopanelo bakeng sa tlamo, karolo ya boitlamo e lebelletsweng hore e phethahatswe ke ditho tse ding e nkwa e le mokitlane o sa tiiswang. Mohlala, ha ho shejwa sekoloto sa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng, karolo eo ya boitlamo e lokelang ho phethahatswa ke ditho tse ding tsa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng e nkwa e le mokitlane o sa tiiswang. Setheo se ananela phumantsho bakeng sa karolo ya boitlamo eo bakeng sa yona phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka kgonahala, ntle le maamong a sewelo moo ho seng tekanyo ya tshepo e ka etswang.

- .37 Mekitlane e sa tiiswang e ka hlaha ka tsela eo qalong e neng e sa lebellwa. Ka lebaka leo, e hlahlojwa ka mokgwa o tswellang ho fumana hore na phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fetohile e ka etsahala. Haeba ho kgonahala hore phallo e tswang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa bakeng sa ntlha eo nakong e fetileng e neng e tshwerwe jwalo ka mokitlane o sa tiiswang, phumantsho e ananelwa dipehelong tsa tjhelete tsa nako eo ho yona phetoho ya kgonahalo e etsahalang, ntle le maamong a sa tlwaelehang moo ho seng tekanyo ya tshepo e ka etswang. Mohlala, masepala ho ka etsahala a tlotse molao wa tikoloho empa ho dula ho sa hlaka hore tshenyo ya tikoloho e bile teng. Moo, hamorao, ho totobalang hore tshenyo e bile teng mme pusetso e tla hlokwa, setheo se tla ananela phumantsho hobane phallo e tswang ya menyetla ya moruo jwale e a kgonahala.

Matlotlo a sa tiiswang

.38 Setheo se ke ke sa ananela letlotlo le sa tiiswang.

- .39 Matlotlo a sa tiiswang a hlaha ho diketsahalo tse sa hlophiswang kapa tse ding tse sa lebellwang tse seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo mme di baka kgonahalo ya phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e

lebelletsweng ho setheo. Mohlala ke tefo eo setheo se e latellang ka metjha ya molao, moo sephetho se sa hlakang.

- .40 Matlotlo a sa tiiswang ha a ananelwe dipehelong tsa tjhelete ka ha sena se ka ba le phello ya kananelo ya lekeno leo mohlomong le ke keng la fihlellwa. Le ha ho le jwalo, ha phumano ya lekeno e ka etsahala, letlotlo le amehang ha se letlotlo le sa tiiswang mme kananelo ya lona e tshwanelehile.
- .41 Letlotlo le sa tiiswang o ananelwa, jwalo ka ha ho laelwa ke temana ya .106, moo phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka etsahalang.
- .42 Matlotlo a sa tiiswang a hlalohjwa ka ho tswella ho tiisa hore diketsahalo di bontshwa ka ho tshwaneleha dipehelong tsa tjhelete. Haeba ho tiya hore phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlaha mme boleng ba letlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo, letlotlo le lekeno le amehang le ananelwa dipehelong tsa tjhelete tsa nako eo phetoho e etsahalang ho yona. Haeba phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e kgonahala, setheo se tsebahatsa letlotlo le sa tiiswang (sheba temana ya .106).

Tekanyo

Tekanyo e lokileng ka ho fetisisa

- .43 ***Bokalo bo ananelwang e le phumantsho bo tla ba tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya ditshenyehelo tse hlokwang ho lefella tlamo ka letsatsi la tlaleho.***
- .44 Tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya ditshenyehelo tse hlokwang ho lefella boitlamo ba jwale ke bokalo bo akantsweng hantle boo setheo se neng se tla bo lefa ho phethahatsa boitlamo ka letsatsi la tlaleho kapa ho bo fetisetsa ho setho sa boraro nakong eo. Ho tla atisa ho se kgonahale kapa ho ja ditshenyehelo tse hodimo ho lefella kapa ho fetisa boitlamo ka letsatsi la tlaleho. Le ha ho le jwalo, tekanyo ya bokalo boo ka kakanyo e ntle setheo se neng se tla bo lefa ho kapa ho fetisa boitlamo e fana ka tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya ditshenyehelo tse hlokwang ho lefa boitlamo ba jwale ka letsatsi la tlaleho.
- .45 Ditekanyo tsa sephetho sa tjhelete di hlophiswa ka qeto ya botsamaisi ba setheo, ka tlatsetso ya boitsebelo ba diphapanyetsano tse tshwanang le, maemong a mang, ditlaleho tse tswang ho ditsebi tse ikemetseng. Bopaki bo shejuweng bo kenyelletsa bopaki le ha e ka ba bofe bo eketsehileng bo tswang ho diketsahalo tsa kamora letsatsi la tlaleho.
- .46 Disanetefatswang tse potapotileng bokalo bo lokelang ho ananelwa e le phumantsho ho sejetswa ka tsona ka mekgwa e fapaneng ho latela maemo a teng. Moo phumantsho e lekanngwang e kenyang dintlha tse ngata, boitlamo bo lekanngwa ka boima bo tshwanetseng ba diphetho tsohle tse ka bang teng ka dikgonahalo tsa tsona tse amehang. Lebitso la mekgwa ona wa tekanyo ya dipalopalo ke "boleng bo lebelletsweng". Ka hoo, phumantsho e tla fapana ho

ya ka hore na kgonahalo ya tahlehelo ya bokalo bo fuweng ke, mohlala, 60% kapa 90%. Moo ho nang le lethathama le tswelang la diphetho tse ka bang teng, mme ntlha ka nngwe lethathameng leo ka ho tshwana e ka sebediswang, palo e bohareng lethathameng leo e a sebediswa.

Mohlala

Laboratori ya bongaka ya mmuso e fana ka disekena tse hlahlobang ya altrasaonde ho ditsi tsa bongaka tsa mmuso le tsa poraefete le dipetlele empa tsohle di lefella ka ho phethahala. Disebediswa se rekiswa ka tshepiso eo tlasa yona ditsi tsa bongaka le dipetlele di sireleditsweng bakeng sa ditjheho tsa ho lokisa tsa bofokodi bo hlahang nakong ya dikgwedi tsa pele tse tshelletseng kamora ho rekwa. Haeba ho bonwa bofokodi bo bonyane ho disebediswa tsohle tse fuweng, theko ya ditokiso ya R1 miliyone e tla ba teng. Haeka ho ka ba le bofokodi bo boholo bo bonwang disebedisweng tsohle, theko ya ditokiso ya R4 miliyone e tla ba teng. Boitsebelo ba laboratori ba nako e fetileng le ditebello tsa kamoso di bontsha hore, bakeng sa selemo se tlang, karolo ya 75% ya disebediswa e ke ke ya ba le bofokodi, 20% ya disebediswa e tla ba le bofokodi bo bonyane mme 5% ya disebediswa e tla ba le bofokodi bo boholo. Ho latela seratswana sa .31, laboratori e hlahloba kgonahalo ya tshebediso ya ditlamo tsa tshepiso ka botlalo.

Boleng bo lebelletsweng ba ditjeho tsa ditokiso ke:

$$(75\% \text{ ya nil}) + (20\% \text{ ya R1m}) + (5\% \text{ ya R4m}) = \text{R400 000}$$

- .47 Moo boitlamo bo le bong bo lekanngwang, sephetho se le seng seo ho batlang ho tiya hore se tla etsahala e ka ba tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya mokitlane. Empa, le maemong a jwalo, setheo se hlokomela diphetho tse ding tse ka bang teng. Moo boholo ba diphetho tse ding tse ka bang teng bo leng boholwanyane kapa bonyane ho sephetho seo e leng sona se ka etsahalang, tekanyo e lokileng ka ho fetisisa e tla ba bokalo bo boholwanyane kapa bo bonyane. Mohlala, ha mmuso o lokela ho lokisa phoso e kgolo koloing ya tshireletso eo o e hahetseng mmuso o mong, sephetho se le seng seo ho batlang ho tiya hore se tla etsahala e ka ba ho lokisa la mantlha ka tefo ya R100 000, empa phumantsho ya tefo e kgolwanyane e a etswa ha ho na le kgonahalo e kgolo ya hore ditokiso tse ding di ka hlokeha.
- .48 Phumantsho e lekanngwa pele ho lekgetho kapa dikalekgetho (moo ho tshwanelehileng). Tataiso ya ho sebetsana le ditlamorao tsa lekgetho la phumantsho, le diphetoho tse ho yona, e fumanwa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo a Lekgetho la Lekeno.

Dikotsi le disanetefatswang

- .49 Dikotsi le disanetefatswang tse ho seng potang di potapotang diketsahalo le maemo a mangata di tla elwa hloko ha ho nkwa qeto ka tekanyo e lokileng ka ho fetisisa ya phumantsho.

- .50 Kotsi e hlalosa diphethophetoho tsa sephetho. Tokiso ya kotsi e ka eketsa tefo eo mokitlane o ka lekanngwang ka yona. Ho hlokeha hloko ha ho etswa ditokiso tlasa maemo a disanetefatswang, hore lekeno kapa matlotlo a se fetelletswe mme ditshenyehelo le mekitlane ya theolwa. Empa, ho hloka botsitso ha ho netefatse ketso ya diphumantsho tse fetelleditsweng kapa hona ho fetelletsa mekitlane ka boomo. Mohlala, haeba ditjeho tsa porojeke ya sephetho se itseng se sa lokang di lekanngwa ka mokgwa wa hloko oo e seng wa bowatla, sephetho seo jwale ha se tshwarwe jwalo ka ha e ka se ka kgonahala ho feta ka moo ho utlwalang ka teng. Hloko e a hlokeha ho thibela ho pheta ditokiso bakeng sa kotsi le ho se tiye ka ha ho ka hlaha phello ya ho fetelletsa diphumantsho.
- .51 Ditsebahatso tsa disanetefatswang tse potapotileng bokalo ba ditshenyehelo di etswa temaneng ya .99(b).

Boleng ba jwale

- .52 ***Moo sephetho sa boleng ba nako tjheleteng e leng bo bonahalang, bokalo ba phumantsho bo tla ba boleng ba jwale ba ditshenyehelo tse lebelletsweng hore di tla hlokeha ho lefa boitlamo.***
- .53 Ka lebaka la boleng ba nako tjheleteng, diphumantsho tse amang phallo e tswang ya tjhelete tse hlahang haufinyane kamora letsatsi la tlaleho di batla di fupere mathata ho feta tseo ho tsona phallo e tswang ya tjhelete e lekanang e hlahellang hamorao. Diphumantsho ka lebaka leo di a theolelwa, moo sephetho e leng se bonahalang.
- .54 ***Sekgahla (dikgahla) sa theolelo e tla ba sekgahla (dikgahla) sa pele ho lekgetho se bontshang ditekolo tsa boleng ba nako tjhelete le dikotsi tse tobaneng le mokitlane oo. Sekgahla (dikgahla) sa theolelo se ke ke sa bontsha dikotsi tseo bakeng sa tsona ditekanyo tsa kamoso tsa phallo ya tjhelete di seng di lokisitswe.***

Diketsahalo tsa kamoso

- .55** *Diketsahalo tsa kamoso tse ka amang bokalo bo hlokwang ho lefa boitlamo di tla bontshwa ho bokalo ba phumantsho moo ho nang le bopaki bo kgotsofatsang bo bonahalang ba hore di tla etsahala.*
- .56** Diketsahalo tsa kamoso tse lebelletsweng e hlile di ka ba bohlokwa tekanyong ya diphumantsho. Mohlala, ditlamo tse ding e ka ba tse amanang le sesupo ho putsa baamohedi bakeng sa phello ya infoleishene kapa diphetoho tse ding tse itseng tsa ditheko. Haeba ho na le bopaki bo kgotsofatsang ba direiti tsa infoleishene tse lebelletsweng hore di ka etsahala, sena se lokela ho bontshwa ho bokalo ba phumantsho. Mohlala o mong wa diketsahalo tsa kamoso tse amang bokalo ba phumantsho ke moo mmuso o dumelang hore theko ya ho hlwekisa tshilafatso ya sekontiri, molora le tshilafatso enngwe e amanngwang le sebaka sa mesebetsi ya kgase qetellong ya tshebediso ya sebaka seo e tla fokotswa ke diphetoho tsa kamoso tsa thekenoloji. Maamong ana, bokalo bo ananelwang bo bontsha theko ya hore bathahaselli ba nang le mangolo a sethekeniki, ba shebang nnete e bonahalang ba e lebelletseng e le ka nnete hore e tla ba teng, ho shejwa bopaki bohle bo fumanehang ba thekenoloji e tla fumaneha nakong eo ya tlhwekiso. Ka lebaka leo, ho tshwanelehile ho kenyelletsa, mohlala, diphekoto tse lebelletsweng tsa theko tse amanngwang le boitsebelo bo eketsehileng ba ho phethahatsa thekenoloji ya jwale kapa theko e lebelletsweng ya ho phethehatsa thekenoloji ya jwale haholwanyane kapa ka mokgwa wa ho hlwekisa o batlang o kenelletse ho feta o kileng wa etswa nakong e fetileng. Le ha ho le jwalo, setheo ha se lebelletse ntshetsopele ya thekenoloji e ntjha ka hohle bakeng sa ho hlwekisa ntle le ha e tshehetswa ke bopaki bo kgotsofatsang bo bonahalang.
- .57** Phello ya melao e metjha e ka bang teng e ka amang bokalo ba boitlamo ba jwale ba setheo e nkelwa hloohong ha ho lekanngwa boitlamo boo ha ho na le bopaki bo kgotsofatsang bo bonahalang ba hore molao ho bonahala ho tiile hore o tla kenngwa tshebetsong. Mefutafuta ya maemo a hlahang tshebetsong e etsa hore ho se kgonehe ho qolla ketsahalo le ha e le nngwe e tla fana ka bopaki bo bonahalang bo kgotsofatsang ka dinako tsohle. Bopaki bo a hlokeha bobedi e le ba se tla laelwa ke molao le ba hore na ho bonahala ho tiile hore molao o tla kenngwa tshebetsong le ho phethahatswa ha maemo a se a dumela. Maamong a mangata, bopaki bo bonahalang bo kgotsofatsang bo tla ba teng ho fihlela molao o motjha o tjhaetswe monwana.

Thekiso ya matlotlo e lebelletsweng

- .58** *Menyetla e tswang ho thekiso ya matlotlo e lebelletsweng e ke ke ya tsotellwa ha diphumantsho di lekanngwa.*
- .59** Menyetla ya thekiso ya matlotlo e lebelletsweng ha e tsotellwe ha ho lekanngwa diphumantsho, le hoja thekiso e lebelletsweng e hokahantswe haholo le ketsahalo mme sena se hlahisa phumantsho. Ka ho le leng, setheo se ananela

menyetla ya dithekiso tsa matlotlo tse lebelletsweng nakong e boletsweng ke Maemo a GRAP a sebetsanang le matlotlo a amehang.

Ditefo tsa kgutlisetso

- .60** *Ha tshebediso yohle e hlokehang ho lefella phumantsho kapa karolo ya yona e lebelletsweng hore e tla kgutlisetswa ke setho se seng, tefo ya kgutlisetso e tla ananelwa ha feela ho tshwana le ha e le nnete hore tefo ya kgutlisetso e tla fumanwa ha setheo se lefa boitlamo. Tefo ya boitlamo e tla tshwarwa jwalo ka letlotlo le ka thoko. Bokalo bo ananelwang bakeng sa tefo ya kgutlisetso bo ke ke ba feta bokalo ba diphumantsho.*
- .61** *Pehelong ya tshebediso ya tjelele, ditjeho tse amang phumantsho di ka tlalehwa e le nete ya bokalo bo ananetsweng bakeng sa tefo ya kgutlisetso.*
- .62** Ka nako tse ding, setheo se kgona ho kopa thuso ho setheo se seng hore se lefe ditshenyehelo tsohle tse hlokehang kapa karolo ya tsona ho lefa phumantsho, mohlala, ka dikonteraka tsa inshorentshe, dipolelwana tsa tshireletso kapa ditshepiso tsa mofepedi. Setho se seng se ka kgutlisetsa bokalo bo lefilweng ke setheo kapa sa lefa bokalo boo ka ho otloloha. Mohlala, setheo se ka ba le mokitlane ka molao ho motho ka lebaka la keletso e lahleng e neuweng ke basebeletsi ba hae. Le ha ho le jwalo, setheo se ka kgona ho busetswa tse ding tsa ditshenyehelo ka lebaka la ho ba le inshorentshe ya tshireletso ya ditsebi.
- .63** Maamong a mangata, setheo se tla dula se na le mokitlane wa bokalo kaofela bo tsekwang, hore setheo se tle se lefe bokalo boo kaofela haeba setho sa boraro se hlolehile ho lefa tlasa mabaka le ha e ka ba afe. Maamong ana, phumantsho e ananelwa bakeng sa bokalo kaofela ba mokitlane, mme letlotlo le ka thoko bakeng sa tefo ya kgutlisetso e ananelwa ha ho bonahala ho tiisitswe hore tefo ya kgutlisetso e tla amohelwa ha setheo se lefa mokitlane.
- .64** Maamong a itseng, setheo se ke ke sa jara boikarabelo ba ditjeho tse boletsweng haeba setho sa boraro se hloleha ho lefa. Maamong a jwalo, setheo se na le molato bakeng sa ditjeho tseo mme ha di a kenyelletswa phumantshong.
- .65** Jwalo ka ha ho boletswe temaneng ya .36, boitlamo bao bakeng sa bona setheo se nang le molato ka kopanelo kapa ka bomong ke mokitlane o sa tiiswang ka ha ho lebelletsweng hore boitlamo be tla lefuwa ke ditho tse ding.

Diphetoho ho diphumantsho

- .66** *Diphumantsho di tla shejwa botjha letsatsing le leng le le leng la tlaleho mme di fetolwe ho bontsha tekanyo ya jwale e lokileng ka ho fetisisa. Ha eba ho se ho sa kgolwehe hore phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefella*

boitlamo, phumantsho e tla kgutlisetswa morao.

- .67 Moo ho sebediswang theolelo, bokalo ba nnete ba phumantsho bo eketseha nakong ka nngwe ho bontsha nako e fetileng. Keketso e tsejwa ka hore ke tefo ya tswala.

Tshebediso ya diphumantsho

- .68 ***Phumantsho e tla sebediswa feela bakeng sa ditshenyehelo tseo bakeng sa tsona phumantsho e neng e ananetswe pele.***
- .69 Ke feela ditshenyehelo tse amang phumantsho ya mantlha tse bewang kgahlanong le yona. Ho beha ditshenyehelo kgahlanong le phumantsho eo qalong e neng e ananetswe bakeng sa morero o mong ho tla kwahela matla a diketsahalo tse pedi tse fapaneng.

Phethahatso ya melawana ya kananelo le tekanyo

Dikgaello tsa kamoso tsa tshebetso

- .70 ***Diphumantsho di ke ke tsa ananelwa bakeng sa dikgaello tsa mesebetsi ya tshebetso e sa tlang.***
- .71 Dikgaello tsa mesebetsi ya tshebetso ya nako e tlang ha di fihlelle tlhaloso ya mekitlane temaneng ya .17 le ya tekanyetso ya kananelo e akaretsang e boletsweng diphumantsho tse ho seratswana sa .21.
- .72 Tebello ya dikgaello tsa mesebetsi ya tshebetso ya kamoso ke sesupo sa hore matlotlo a itseng a sebedisitsweng mesebetsing ena ho ka etsahala a na le bofokodi. Setheo se hlahloba diteko tsa matlotlo ana bakeng sa bofokodi. Tataiso ya ho tlaleha bofokodi e fumanwa ho Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete kapa Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete, ka ho tshwaneleha.

Dikonteraka tse fupereng mathata

- .73 ***Haeba setheo se na le konteraka e fupereng mathata, boitlamo ba jwale (nete ya dikabo tse nepahetseng) tlasa konteraka be tla ananelwa le ho lekanngwa jwalo ka phumantsho.***
- .74 Seratswana sa .73 sa Maemo se sebetsa feela ho dikonteraka tse fupereng mathata. Dikonteraka tse fanang ka menyetla ya kahisano tse kenetsweng ka tebello ya hore setheo ha se fumane tshepiso e batlang e lekana le boleng ba dithoto le ditshebeletso tse fuweng ka ho otloloha phapanyetsanong ho tswa ho baamohedi ba menyetla eo ha di kenyelletswe kakaretsong ya Maemo ana.
- .75 Dikonteraka tse ngata tse bontshang diphapanyetsano tse se nang poello e totobetseng (mohlala, dikopo tse ding tsa ho reka tse tlwaelehileng) di ka

hlakolwa ntle le ho lefa setho se seng moputso, mme ka hoo ha ho na boitlamo. Dikonteraka tse ding di theha bobedi ditokelo le ditlamo bakeng sa ditho ka bobedi tse kenetseng konteraka. Moo diketsahalo di etsang hore konteraka e jwalo e be e fupereng mathata, konteraka e wela kakaretsong ya Maemo ana mme mokitlane ho ba teng o ananelwang. Dinteraka tsa phethahatso tseo e seng tse fupereng mathata di wela ka ntle ho kakaretso ya Maemo ana.

- .76 Maemo ana a hlalosa konteraka e fupereng mathata ka hore ke konteraka eo ho yona ditjeho tse sa kgoneng ho qojwa tsa ho fihlella ditlamo tlasa konteraka di fetang menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho amohelwa tlasa yona, mme e kenyetla bokalo bo tlamehileng ho fumanwa. Ka lebaka leo, ke boitlamo ba jwale ba dikabo tsa nete tse nepahetseng bo ananelwang e le phumantsho tlasa seratswana sa .73. Ditjeho tse sa kgoneng ho qojwa tlasa konteraka di bontsha ditjeho tsa nete tsa bonyane tsa ho tswa konterakeng, tseo e leng e nyane ho ditjeho tsa ho phethahatsa konteraka le moputso kapa dikotlo le ha e ka ba dife tse hlahang ha konteraka e sa phethahatswe.
- .77 Pele phumantsho e nngwe ya konteraka e fupereng mathata e ka etswa, setheo se ananela tahlehelo ya bofokodi le ha e ka ba efe e etsahetseng matlotlo a behetsweng konteraka eo (sheba Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete kapa Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete, jwalo ka ha ho tshwaneleha.

Kahobotjha

- .78 Tse latelang ke mehlala ya diketsahalo tse ka welang tsa tlhaloso ya kahobotjha:
- (a) ho fediswa kapa ho rekiswa ha mosebetsi kapa tshebeletso;
 - (b) ho kwalwa ha ofisi ya lekala kapa ho kgaotswa ha mesebetsi ya moemedi wa mmuso sebakeng kapa lebatoweng le itseng kapa ho tloswa ha mesebetsi lebatoweng le itseng ho e isa ho le leng;
 - (c) diphetoho tsa moralo wa tsamaiso, mohlala, ho hlakola boemo bo itseng ba tshebeletso ya botsamaisi kapa ya phethahatso; le
 - (d) ditlhophisobotjha tsa motheo tse nang le matla a maholo ho sebopeho le ho tsepamisa ho ditshebetso tsa setheo.
- .79 Phumantsho bakeng sa ditjeho tsa tlhophisobotjha e ananelwa feela ha ho fihlellwa ditekanyetso tse akaretsang tsa kananelo tse bontshitsweng seratswaneng sa .21. Diratswana tsa .80 ho isa ho .93 di bontsha ka moo ditekanyetso tse akaretsang tsa kananelo di sebetsang ho ditlhophisobotjha.

.80 Tlamo ya tlwaetso ya ho tlhophisobotjha e hlaha feela ha setheo:

(a) se na le moralo o hlalosehileng ka botlalo bakeng sa tlhophisobotjha, o totobatsang bonyane:

- (i) mosebetsi/karolo ya tshebetso kapa karolo ya mosebetsi/karolo ya tshebetso e amehang;**
- (ii) dibaka tsa sehlooho tse amehang;**

- (iii) sebaka, mosebetsi, le palo e lekantsweng ya basebeletsi ba tla putswa bakeng sa ditshebeletso tsa bona tse fediswang;**
 - (iv) ditshenyehelo tse tla phethahatswa; le**
 - (v) nako eo moralo o tla phethahatswa ka yona; le**
- (b) se entse hore ho be le tebello e nepahetseng ho bao ba amehang ya hore se tla phethahatsa tlhophisobotjha ka ho qala ka ho phethahatsa moralo kapa ho tsebisa ditshobotsi tsa ona ho bao o ba amang.**

- .81 Tlhophisobotjha e ka etsahala boemong ba naha, porofentshe, masepala, lekgotla kapa lefapha, kapa setheo.
- .82 Bopaki ba hore mmuso kapa setheo se qadile ka ho phethahatsa moralo wa tlhophisobotjha e tla nehwa, mohlala, ka tsebiso ho bohle ya ditshobotsi tsa sehlooho tsa moralo, thekiso kapa phetiso ya matlotlo, tsebiso ya maikemisetso a ho hlakola dilisi kapa ho thehwa ha ditlhophiso tse ding bakeng sa bareki ba ditshebeletso. Tsebiso ho bohle ya moralo o hlalosehileng ka botlalo wa tlhophisobotjha ke boitlamo ba tlwaetso ba ho hlophisa botjha feela ha e etswa ka mokgwa oo mme e hlalosehile ka tsela e kgotsofatsang (ke hore, e bontsha ditshobotsi tsa sehlooho tsa moralo) hoo ho bang le ditebello tse nepahetseng ho ditho tse ding tse kang basebedisi ba tshebeletso, bafepedi le basebeletsi (kapa baemedi ba bona) hore setheo se tla phethahatsa tlhophisobotjha.
- .83 Hore moralo e be o kgotsofatsang ho etsa hore ho be le boitlamo ba tshepiso ha o tsebiswa ho ba angwang ke ona, phethahatso ya ona e tshwanetse e be e reretsweng hore e tla qala haufinyane le hore e tla phethwa nakong e ke keng ya dumella hore diphetoho tse matla tsa moralo di kgonahale. Haeba ho lebelletswe hore ho tla ba le tieho e telele pele tlhophisobotjha e qala kapa hore tlhophisobotjha e tla nka nako e telelehadi e belatseng, ho ka etsahala hore moralo o se hlahise ditebello tse nepahetseng lehlakoreng la ba bang hore mmuso kapa setheo nakong ya jwale se ikemiseditse ho hlophisa botjha, hobane nako e behilweng e dumella menyetla ya hore setheo se ka fetola moralo ya sona.
- .84 Qeto ya botsamaisi ya ho hlophisa botjha e nkuwang pele ho letsatsi la tlaleho ha e hlahise boitlamo ba tlwaetso letsatsing la tlaleho ntle le ha setheo, pele ho letsatsi la tlaleho:
- (a) se qadile ho phethahatsa moralo wa tlhophisobotjha; kapa
 - (b) se entse tsebiso ya ditshobotsi tse kgolo tsa moralo wa tlhophisobotjha ho ba amehang ka mokgwa o nang le dintlha tse kgotsofatsang hore o hlahise tebello e nepahetseng ho tsona hore setheo se tla phethahatsa tlhophisobotjha.

Ha setheo se qala ka ho phethahatsa moralo wa tlhophisobotjha, kapa se tsebisa ditshobotsi tsa ona ho ba amehang, feela kamora letsatsi la tlaleho, tsebahatso e a hlokeha tlasa Maemo a GRAP a Diketsahalo tsa Kamora Letsatsi la Tlaleho (Events After the Reporting Date), haeba tlhophisobotjha e le bohlokwa mme ho se phatlalatse ho tla ama bokgoni ba basebedisi ba dipehelo

tša tjhelete ho etsa ditlhahlobo le diqeto tse nepanetseng.

- .85 Le hoja boitlamo ba tlwaetso bo sa etsetswe feela diqeto tsa botsamaisi, boitlamo bo ka bakwa ke diketsahalo tse ding tsa pejana hammoho le qeto e jwalo. Mohlala, ditherisano le baemedi ba basebeletsi bakeng sa ditefo tsa phediso ya mosebetsi, kapa bareki bakeng sa thekiso kapa phetiso ya kgwebo, ho ka etsahala ho qetuwe ka tsona ha feela botsamaisi bo dumela. Hang ha tumello e fumanwe mme e fetiseditswe ho ditho tse ding, setheo se na le boitlamo ba tlwaetso ba kahobotjha, haeba maemo a temana ya .80 a phethahatswa.
- .86 Matla a phello a ho nka diqeto ka setheo ke a botsamaisi boo ditho tsa bona di ka kenyelletsang baemedi bao e seng basebeletsi ba setheo. Ditsebisano ho baemedi bana di ka hlokeha pele botsamaisi bo nka qeto. Ka hobane qeto ya botsamaisi e kenya dipuisano ho baemedi bana, e ka baka boitlamo ba tshepiso ba kahobotjha.

Thekiso kapa phetiso ya kgwebo

- .87 *Ha ho boitlamo bo hlahang ka lebaka la thekiso kapa phetiso ya kgwebo ho fihlela setheo se nkile qeto ya ho rekisa kapa ho fetisa, ke hore, ho na le selekane se tlamang.***

Le ha setheo se nkile qeto ya ho rekisa kgwebo mme tsebisitse qeto eo ho bohle, ha se kgone ho tlangwa ke thekiso ho fihlela ho fumanwa moreki mme ho ba le tumellano ya thekiso e tlamang. Ho fihlela ho ba le tumellano ya thekiso e tlamang, setheo se tla kgona ho fetola mehopolo ya sona le hore e le ka nnete se ka tlameha ho nka qeto e nngwe haeba moreki a sa fumanwe ka maemo a kgotsofatsang. Ha thekiso ya kgwebo e lebelletswe e le karolo ya tlhophisobotjha, matlotlo a kgwebo a shejwa botjha bakeng sa bofokodi tlasa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete kapa Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete, ka ho tshwaneleha. Ha thekiso e le karolo feela ya kahobotjha, boitlamo ba tshepiso bo ka ba teng bakeng sa dikarolo tse ding tsa kahobotjha pele ho ba le tumellano ya thekiso.

- .89 Kahobotjha kahara mmuso hangata e kenya phetiso ya kgwebo ho tswa ho setheo se laolang ho isa ho se seng mme e ka kenya phetiso ya dikgwebo ka mokgwa wa phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Diphetiso tse jwalo hangata di etsahala tlasa taelo ya mmuso, molao kapa mekgwa e tshwanang. Tsena di nkwa e le dilekane tse tlamang jwalo ka ha ho hlaloswa seratswaneng sa .87. Le moo diphetiso tse sisintsweng di sa iseng ho kananelo ya phumantsho, phapanyetsano e rerilweng e ka hloka tshenolo tlasa Maemo a mang a GRAP a kang Maemo a GRAP a Diketsahalo tsa Kamora Letsatsi la Tlaleho le Ditsebahatso tsa Ditho tse Amanang (Related Party Disclosures).

Diphumantsho tsa kahobotjha

- .90 *Phumantsho ya kahobotjha e tla kenyelletsa feela ditshenyehelo tse tobileng tse bakwang ke kahobotjha, e leng tseo ka bobedi di leng:***

(a) di bakilweng ke kahobotjha; le

(b) di sa amanngweng le mesebetsi e tswelang ya setheo.

.91 Phumantsho ya kahobotjha ha e kenyelletse ditjeho tse tje ka:

(a) thupellobotjha kapa ho pehobotjha ya basebeletsi e tswelang;

(b) kgothaletso; kapa

(c) matsete ho mekgwa e metjha le marangrang a diphatlatatso.

Ditshenyehelo tsena di ama mokgwa o mesebetsi e tla etswa ka ona kamoso mme ha se mekitlane ya kahobotjha letsatsing la tlaleho. Ditshenyehelo tse jwalo di ananelwa ka motheo o tshwanang jwalo ka ha e ka di hlahile ka ho se angwe ke kahobotjha.

.92 Dikgaello tsa kamoso tsa tshebetso tse ka bonwang ho fihlela ka letsatsi ka kahobotjha ha di kenyelletswe phumantshong, ntle le ha di amana le konteraka e fupereng mathata jwalo ka ha e hlaloswa seratswaneng sa .17.

.93 Jwalo ka ha ho laelwa ke temana ya .58, menyetla ya thekiso e lebelletsweng ya matlotlo ha e tsotellwe tekanyong ya phumantsho ya kahobotjha, le ha thekiso ya matlotlo e nkwa e le karolo ya kahobotjha.

Ditshepiso tsa tjhelete le boitlamo ba kadimo

.94 Setheo se ananela phumantsho ya ditshepiso tsa tjhelete le boitlamo ba kadimo ha ho ka etsahala hore phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo le menyetla e lebelletsweng e tla hlokwa ho lefa boitlamo mme tekanyo ya tshepo ya boitlamo e ka etswa.

.95 Ho tiisa hore na phallo e tswang ya mehlodi e ka etsahala mabapi le ditshepiso tsa tjhelete e hloka sephetho. Matshwao a supang hore phallo e tswang ya mehlodi e ka etsahala ke:

- mathata a tjhelete a molefi;
- ha molefi a hloleha kapa a sa phethise ditefo tsa tswala le thuso ya motheo;
- ditlolo tsa dipehelo tsa setho sa mokitlane tse fellang ka hore setho sa mokitlane se tshwanele ho lefuwa nako eo ho utlwanweng ka yona e so fihle le bokgoni ba molefi ho lefa boitlamo ka dipehelo tse fetotsweng; le
- ho fokola ha maemo a moruo a renang (mohlala, sekgahla sa tswala se hodimo, infoleishene le ho haella ha mesebetsi) a amang bokgoni ba ditheo ba ho lefella boitlamo ba tsona.

.96 Moo tefo e amohelwang ke setheo bakeng sa ho fana ka tshepiso ya tjhelete, e a tsotellwa ha ho balwa tekanyo e lokileng ka ho fetisisa bokalo bo hlokwang ho lefa boitlamo ka letsatsi la tlaleho. Moo tefo e lefiswang mme setheo se nka hore phallo eo e tshwaya mehlodi ya moruo e ka

etsahalang, setheo se ananela boitlamo ka se ka hodimo ho tsena tse pedi:

- (a) bokalo bo fumanweng ka ho sebedisa Maemo ana; le*
- (b) bokalo ba tefo ya kananelo ya mantlha ho tloswa, ha ho tshwaneleha, phokotso ya boleng ba pokello butle e ananelwang ho latela Maemo a GRAP a Lekenno la Diphapanyetsano tse nang le Poello e Totobetseng.*

.97 *Setheo hape se ka sebedisa ditlhoko tse ho seratswana sa .96 ho boitlamo ba kadmo ha tefo e lefiswa.*

Tsebahatso

.98 *Bakeng sa mokgahlelo ka mong wa phumantsho, setheo se tla tsebahatsa:*

- (a) bokalo ba nnete qalong le qetellong ya nako;*
- (b) diphumantsho tse eketsehileng nakong, ho kenyelletswa dikeketso tsa diphumantsho tsa jwale;*
- (c) diphokotso tsa bokalo ba nnete ba diphumantsho tse bakwang ke ditefo kapa phallo e tswang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e tswang nakong ya tlaleho;*
- (d) diphokotso tsa bokalo ba nnete ba diphumantsho tse hlahang ka lebaka la tekanyobotjha ya phallo e tswang ya nako e tlang e lekantsweng ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, kapa la tefo ya diphumantsho ntle le hore ho be le ditshenyehelo tse lebiswang ho setheo;*
- (e) bokalo bo sa sebediswang bo busetswang nakong; le*
- (f) keketso nakong ya bokalo bo theoletsweng bo hlahang nakong e fetileng le sekgahla sa phetoho le ha e ka ba efe ya sekgahla sa theolelo.*

Lesedi la papiso ha le hlokehe.

.99 *Setheo se tla tsebahatsa tse latelang bakeng sa mokgahlelo ka mong wa phumantsho:*

- (a) tlhaloso e kgutshwane ya sebopeho sa boitlamo le nako e lebelletsweng ya phallo e tswang e latetseng ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng;*
- (b) sesupo sa disanetefatswang ka bokalo kapa nako ya phallo eo e tswang; Moo ho hlokehang hore ho nehwe lesedi le kgotsofatsang, setheo se tla tsebahatsa mehopolo e meholo e entsweng mabapi le diketsahalo tsa kamoso, jwalo ka ha ho bontshitswe seratswaneng sa .55; mme*
- (c) bokalo ba tefo ya kgutlisetso e lebelletsweng, e bolelang bokalo ba letlotlo le ha e ka ba lefe le seng le ananetswe bakeng sa tefo eo ya*

kgutlisetso e lebelletsweng.

- .100** *Moo setheo se kgethang ho ananela dipehelong tsa sona tsa tjelete diphumantsho tsa menyetla ya kahisano eo bakeng sa yona se sa amoheleng tshepiso e batlang e lekana le boleng ba dithoto le ditshebeletso tse fuweng, ka ho otloloha e le tse tswang ho baamohedi ba menyetla eo, se tla etsa ditsebahatso tse hlokwang diratswaneng tsa .98 le .99 mabapi le diphumantsho tseo.*
- .101** *Ntle le ha kgoneho ya phallo le ha e le efe e tswang ya tefo e sa le lerotho, setheo se tla senola bakeng sa mokgahlelo ka mong wa mokitlane o sa tiiswang ka letsatsi la tlaleho tlhaloso e kgutshwane ya sebopeho sa mokitlane o sa tiiswang le, moo ho tshwanelehileng:*
- (a) tekanyo ya matla a ona a tjelete, a lekanngwa tlasa diratswana tsa .43 ho isa ho .59;*
- (b) sesupo sa disanetefatswang tse amang bokalo kapa nako ya phallo le ha e le efe e tswang; le*
- (c) ho kgonahala ha tefo ya kgutlisetso le ha e le efe.*
- .102** *Ha ho fumanwa hore ke diphumantsho kapa dife kapa mekitlane efe e sa tiiswang e ka bopanngwang ho etsa mokgahlelo, ho a hlokeha ho ela hloko hore na sebopeho sa dintlha se a tshwana ka ho kgotsofatsang bakeng sa hore ho be le polelo e le nngwe ka tsona ho phethahatsa ditlhoko tsa temana ya .99(a) le (b) le .101(a) le (b). Ka hoo, ho ka tshwaneleha ho tshwara jwalo ka mokgahlelo o le mong wa phumantsho bokalo bo amang mofuta o le mong wa tlamo, empa ho ke ke ha tshwaneleha ho tshwara jwalo ka mokgahlelo o le mong bokalo bo amang ditjeho tsa pusetso le bokalo bo le taolong ya metjha ya molao.*
- .103** *Moo phumantsho le mokitlane o tshwarehang di hlahang ho sehlotshwana se le seng sa maemo, setheo se etsa ditsebahatso tse hlokwang ke diratswana tsa .98, .99 le .101 ka mokgwa o bontshang kgokahano pakeng tsa phumantsho le mokitlane o sa tiiswang.*
- .104** *Setheo, maamong a itseng, se ka sebedisa tekanyo ya ka ntle ho lekanya phumantsho. Maamong a jwalo, lesedi le amang tekanyo le ka tsebahatswa ka mokgwa o thusang.*
- .105** *Ditlhoko tsa tsebahatso tse temaneng ya .101 ha di sebetse ho mekitlane e sa tiiswang e hlahang ho menyetla ya kanisano e fuweng ke setheo eo bakeng sa yona setheo se sa amoheleng tshepiso e batlang e lekana le boleng ba dithoto kapa ditshebeletso tse fuweng, ka ho otloloha di tswa ho baamohedi ba menyetla eo (sheba diratswana tsa .02 (a) le .07 ho isa ho .11 bakeng sa puisano ka ho se kenyelletse menyetla ya kahisano ya Maemo ana).*
- .106** *Moo phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e ka etsahalang, setheo se tla tsebahatsa tlhaloso e kgutshwane ya sebopeho sa matlotlo a sa tiiswang letsatsing la tlaleho, mme, moo ho*

kgonehang, tekanyo ya sekgahla sa tjhelete ka tshebediso ya ditheo tse adilweng bakeng sa diphumantsho diratswaneng tsa .43 ho isa ho .59.

- .107 Ditumellano tsa ditsebahatso temaneng ya .106 di etseditswe feela ho sebetsa ho matlotlo a sa tiiswang moo ho nang le tebello e utlwahalang ya hore menyetla e tla phallela ho setheo. Ke hore, ha ho tlhoko ya ho tsebahatsa lesedi lena ka matlotlo ohle a sa tiiswang (sheba ditemana tsa .38 ho isa ho .42 bakeng sa puisano ka matlotlo a sa tiiswang). Ho bohlokwa hore ditsebahatso tsa matlotlo a sa tiiswang di qobe ho fana ka ditshupo tse lahleng tsa hore lekeno le ka ba teng. Mohlala, letlotlo le sa tiiswang le ka hlaha ho konteraka moo setheo se dumellang khamphani ya lekala la poraefete ho rafa le leng la matlotlo a sona hore se fumane tefo ya ho ba mong'a thepa ho latela tefo e beuweng ya tono ka nngwe e rafuweng mme khamphani e se e qadile ho rafa. Kamora ho tsebahatsa sebopeho sa tlhophiso, letlotlo le sa tiiswang le lokela ho balwa moo tekanyo e utlwahalang e ka etswang ya bokaakang ba diminerale tse rafuweng le nako ya ho lefa tjhelete e lebelletsweng. Haeba ho ne ho se na bopaki ba diresefe kapa maemo a mang a bileng teng a neng a bontsha hore ho ke ke ha kgoneha hore ho be le diminerale tse ka rafuwang, setheo se ne se ke ke sa senola lesedi le hlokwang ke temana ya .106 ka ha ho se na phallo e lebelletsweng ya menyetla.
- .108 Ditlhoko tsa tsebahatso tsa temana ya .106 di akaretsa matlotlo a sa tiiswang a diphapanyetsano tse nang le poello e totobetseng le tse se nang poello e totobetseng. Hore na letlotlo le sa tiiswang le teng mabapi le lekeno la lekgetho ho itshetlehile ho tlhakistso ya se bolelwang ka 'ketsahalo e lefellowang lekgetho'. Ho balwa ha ketsahalo e lefellowang lekgetho, le se ka bolelwang ke yona bakeng sa tsebahatso ya matlotlo a sa tiiswang a amanang le lekeno la lekgetho ho qoqwa ka tsona Maemong a GRAP a Lekeno le tswang ho Diphapanyetsano tse se nang Poello e Totobetseng (Lekgetho le Diphetiso (Taxes and Transfers)).
- .109 Ho bohlokwa hore ditsebahatso tsa matlotlo a sa tiiswang di qobe ho fana ka ditshupo tse lahleng tsa hore lekeno le ka ba teng.
- .110 ***Moo lesedi le ha e le lefe le hlokwang le temana ya .101 le ya .106 le sa tsebahatsweng hobane ho sa utlwahale ho etsa jwalo, ntlha eo e tla tsebahatswa.***
- .111 ***Maemong a sa atiseng ho etsahala, ditsebahatso tsa lesedi lohle le hlokwang ke ditemana tsa .98 ho isa ho .109, kapa karolo ya lona, di ka lebellwa ho beha kotsing haholo boemo ba setheo tsekisanong le ditho tse ding ka phumantsho, mokitlane o sa tiiswang kapa letlotlo le sa tiiswang. Maemong a jwalo, setheo ha se hloke ho tsebahatsa lesedi, empa se tla tsebahatsa sebopeho sa tsekisano ka kakaretso, hammoho le ntlha ya hore lesedi ha le a tsebahatswa, le mabaka a seo.***

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .112** *Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .113** *Ditokiso le ha e ka ba dife tsa Maemo a GRAP di tla sebediswa ka ho kgutlela morao ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .114** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla behwa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999 (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999), jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .115** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2015, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Kgulo ya Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (2007)

- .116** *Maemo ana a nka boemo bo fetang ba Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Phupu 2007)*

Sehlomathiso sa A - Ditheibole: Diphumantsho, mekitlane e sa tiiswang, matlotlo a sa tiiswang le ditefo tsa kgutlisetso

Sehlomathiso sena ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho akaretsa ditlhoko tsa sehlooho tsa Maemo.

Diphumantsho le mekitlane e sa tiiswang

Ka lebaka la diketsahalo tse fetileng, moo ho ka bang le phallo e tswang ya mehlodi e fupereng menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng tefong ya: (a) boitlamo ba jwale; kapa (b) boitlamo bo ka bang teng boo boteng ba bona bo tla tiiswang feela ke ho etsahala kapa ho se etsahale ha ketsahalo kapa ho feta e le nngwe ya kamoso e sa netefatswang e seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo.		
Ho na le boitlamo ba jwale boo ka mohlomong bo hlohang phallo e tswang ya mehlodi.	Ho na le boitlamo bo ka bang teng kapa boitlamo ba jwale boo mohlomong bo ka hlohang, empa ho ka etsahala bo sa hloke, phallo e tswang ya mehlodi.	Ho na le boitlamo bo ka bang teng kapa boitlamo ba jwale moo kgoneho ya phallo e tswang ya mehlodi e sa leng lerotho.
Phumantsho e a ananelwa (seratswana sa .21). Ditsebahatso di a hlokwa bakeng sa diphumantsho (diratswana tsa .98 le .99).	Ha ho phumantsho e ananelwang (seratswana sa .34). Ditsebahatso di a hlokwa bakeng sa mokitlane o sa tiiswang (seratswana tsa .101).	Ha ho phumantsho e ananelwang (seratswana sa .34). Ha ho tsebahatso e hlokwang (seratswana sa .101).

Mokitlane o sa tiiswang le ona o hlaha maemong a sewelo haholo moo ho nang le mokitlane o ke keng wa ananelwa hobane ha o kgone ho lekanngwa ka tshepo. Ditsebahatso di a hlokwa bakeng sa mokitlane o sa tiiswang.

Matlotlo a sa tiiswang

Ka lebaka la diketsahalo tse fetileng, moo ho nang le letlotlo leo boteng ba lona bo tla tiiswang feela ke ketsahalo e le nngwe kapa tse fetang e le nngwe ya kamoso e sa tiiswang kapa ho se etsahale ha yona e seng tlasa taolo e phethahetseng ya setheo.		
Phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e le nnete e tla etsahala.	Phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng, empa e se nnete e tla etsahala.	Phallo e kenang ya menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho ka etsahala e sa

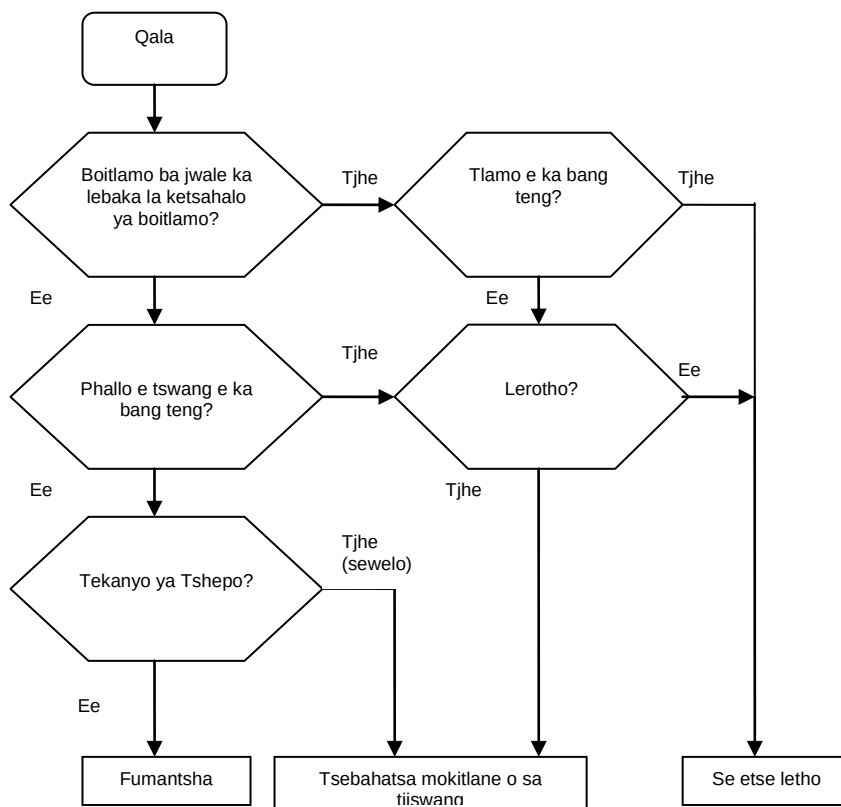
		phethahale.
Letlotlo ha se le sa tiiswang (temana ya .40).	Ha ho letlotlo le ananetsweng (temana ya .38). Ditsebahatso di a hlokwa (temana ya .106).	Ha ho letlotlo le ananetsweng (temana ya .38). Ha ho tsebahatso e hlokwang (temana ya .106).

Ditefo tsa kgutlisetso

Ditshenyehelo tsohle kapa tse ding tsa tsona tse hlokwang ho lefa phumantsho ho lebelletswe hore di tla lefuwa ke setho se seng.		
Setheo ha se na boitlamo bakeng sa karolo ya ditshenyehelo tse tla lefuwa ke setho se seng.	Boitlamo bakeng sa bokalo bo lebelletswe ho lefuwa bo sala le setheo mme ho la nnete ya hore tefo ya bona e tla fumanwa haeba setheo se lefella phumantsho.	Boitlamo bakeng sa bokalo bo lebelletswe ho lefuwa bo sala le setheo mme tefo ya kgutlisetso ha ho na nnete ya hore e tla etsahala ha setheo se lefa phumantsho.
Setheo ha se na mokitlane bakeng sa bokalo bo lokelang hore bo lefuwe ba kgutlisetso (temana ya .64).	Tefo ya kgutlisetso e ananelwa e le letlotlo le ka thoko pehelong ya boemo ba tjehele mme e ka lefuwa ka ditshenyehelo pehelong ya tshebediso ya tjehele. Bokalo bo ananelwang bakeng sa tefo e lebelletswe ya kgutlisetso ha bo fete mokitlane (ditemana tsa .60 le .61).	Tefo e lebelletswe ya kgutlisetso ha e ananelwe e le letlotlo (temana ya .61).
Ha ho tsebahatso e hlokwang.	Tefo ya kgutlisetso e tsebahatswa mmoho le bokalo bo ananetsweng bakeng sa tefo ya kgutlisetso (temana ya .99(c)).	Tefo ya kgutlisetso e lebelletswe e a tsebahatswa (temana ya .99(c)).

Sehlomathiso sa B - Moralo wa diqeto

Sehlomathiso sena ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho akaretsa ditlhoko tsa sehlooho tsa kananelo tsa Maemo bakeng sa diphumantsho le mekitlane e sa tiiswang.

Ela hloko: Dintlheng tse ding, ha ho a hlaka hore na ho ka ba le boitlamo ba jwale. Ha ho le jwalo, ketsahalo e fetileng e nkwa e hlahisa boitlamo ba jwale haeba, ha ho elwa hloko bopaki bohle bo teng, ho etsahala boitlamo ba jwale ho feta ho se etsahale ha bona nakong ya tlaleho (seratswana sa .22 sa Maemo).

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Mphalane 2002)

Maemo a GRAP a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (GRAP 19) a nkuwe haholoholo ho tswa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang (Mphalane 2002). Diphapang tse kgolo pakeng tsa GRAP 19 le IPSAS 19 di tjena:

- Maemo ana a fupere tlhaloso ya lereho "botsamaisi", ha ka ho le leng IPSAS ya Diphumantsho, Mekitlane e sa Tiiswang le Matlotlo a sa Tiiswang a sa fupara tlhaloso eo.
- Maemo ana a kenyetsetsa diphetoho tse entsweng ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo tlase porojeke ya ntlafatso (2003) ya Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo.
- Maemo ana a kenyetsetsa ditlhoko tsa tsebahatso tse eketsehileng ho ntlafatsa tlaleho ya diphumantsho le mekitlane e sa tiiswang. Ditlhoko tsena tse eketsehileng tsa tsebahatso di amohetsweng ho tswa ho Maemo a Australia a lekanang mme a kenyelletswa ka ha Lekgotla le ile la amohela ditshwanelo ho baka phumantsho ya dintlha tse molemo le tse tshwaneleheng bakeng sa basebedisi ya dipehelo tsa ditjhelete.
- IPSAS 19 e bua ka 'ditumellano tse tlamang' boemong ba phetolo ya diphumantsho, ha Maemo ana a bua ka "dilekane tse tlamang".
- Maemo a hloka hore ditheo qalong di ananele, di lekanye le/kapa di tsebahatse dikonteraka tsa tshepiso ya tjhelete ke ditshepiso tse ding ho latela Maemo (ntle le ha setheo haholoholo se sebetsana le mesebetsi ya inshorentshe). Ha ho ditlhoko tse tshwanang tse teng ho IPSAS 19.
- Maemo a hloka hore ditheo qalong di ananele, di lekanye le/kapa ho tsebahatse boitlamo ba dikadimo ho latela Maemo. Ha ho ditlhoko tse tshwanang tse teng ho IPSAS 19.
- Maemo ana a kenyetsetsa ditlhaloso tsa boitlamo ba kadimo le dikonteraka tsa tiiso ya tjhelete.
- Diphumantsho tsa nakwana tse sebetsang Maemong ana a GRAP ho sejetswa ka tsona ka tsela e fapaneng ho IPSAS 19.
- Dihlomathiso tse nang le mehlala e bontshang ya kananelo, ditsebahatso le boleng ba jwale ta phumantsho di hlakotsweng Maemong ana.